

20.10.2015

Opetushallitus

Viite: Lausuntopyyntö OPH 2/440/2015

Nuorisotutkimusseura ry:n lausunto ohjaus- ja kasvatustutkimusalan tutkintorakennemuutostukseen

Nuorisotutkimusseura ry kiittää Opetushallitusta mahdollisuudesta tuoda esille huomioita humanistisen ja kasvatustutkimusalan tutkintorakennemuutostukseen.

Tutkintorakennetta uudistettaessa tulee ottaa huomioon kaksi keskeistä lähtökohtaa. Ensinnäkin kaikenikäisten ohjaaminen, kohtaaminen ja tukeminen ovat humanistisen ja kasvatustutkimusalan opetuksessa keskeisiä tekijöitä, joihin kohdistuu tällä hetkellä mittavia haasteita. Toiseksi humanistisen ja kasvatustutkimusalan tuottama jatkotutkintokelpoisuus on olennainen alan tutkintorakennetta uudistettaessa huomioon otettava tekijä.

Muun muassa väestön ikääntyminen, polarisaatiokehitys sekä sosiaalisten ongelmien kasaantuminen ovat isoja yhteiskunnallisia haasteita, jotka vaikuttavat humanistiseen ja kasvatustutkimusalaan. Myös lapsuus ja nuoruus muuttuvat. Osalla lapsista ja nuorista esimerkiksi erilaiset tekniset laitteet, älypuhelimet ja tabletit, ovat osa arkea. Kaikilla perheillä ei kuitenkaan ole tässäkään ajassa varaa perustarvikkeisiin – vaatteisiin, kunnolliseen ravintoon, saati lasten ja nuorten harrastuksiin. Lasten ja nuorten eriarvoisuuden kohtaavat humanistisen ja kasvatustutkimusalan ammattilaiset tarvitsevat monipuolisen tietoperustan sekä perusteelliset taidot toimia erilaisten palvelujärjestelmien kanssa.

Turvapaikanhakijoiden määrän nopean kasvaminen ja sitä seuraava tarve monipuoliselle monikulttuurisuusosaamiselle koskee myös humanistisen ja kasvatustutkimusalan tutkintoja. On osattava kouluttaa ammattilaisia, kohtaamisen asiantuntijoita, jotka osaavat toimia myös erilaisista kulttuuriympäristöistä Suomeen tulleiden ihmisten kanssa niin varhaiskasvatuksessa, oppilaitoksissa kuin nuorisotaloillakin. Samaan aikaan kun Suomi nopeasti monikulttuuristuu on yhteiskunnassamme tarve ammattilaisille, jotka osaavat purkaa nousevaa vihapuhetta rakentavalla tavalla. Tässä nimenomaan monipuoliset ohjaustaidot ovat olennaisia.

Nuorisotutkimusseura ry pitää linjausta ohjaus- ja kasvatustutkimusalan tutkintorakenteen joustavuuden lisäämisestä erinomaisena ja työelämän muutokset hyvin huomioon ottavana. Ohjaamisessa täytyy osata ottaa huomioon ryhmä, jota kulloinkin ohjataan samoin kuin ympäristö, jossa ohjaus tapahtuu. Tämän vuoksi Nuorisotutkimusseura ry painottaa, että koulutusten tulee tarjota hyvät ja monipuoliset valmiudet ohjaamiseen. Nuorisotutkimusseura ry toivoo, että koulutusten kehittämissuunnitelmat ovat pedagogisesti perusteltuja ja työelämätarpeisiin vastaavia, eikä niiden ensisijainen funktio ole karsia tutkintojen laajuutta tai kestoa. Nuorisotutkimusseura ry toivoo, että koulutusten kehittämissuunnitelmat vastaavat työelämän tarpeisiin, mutta ovat samalla pedagogisesti perusteltuja ja niissä turvataan koulutusten monipuolinen tieto-

ja osaamisperusta.

Humanistisen ja kasvatustieteiden kouluttajatahot ovat varsin pieniä toimijoita. Tämä tarkoittaa, että kun tutkintorakenteisiin ja koulutuksen reunaehtoihin tehdään muutoksia, on samalla varmistettava, että erilaisilla koulutusorganisaatioilla on edellytykset selviytyä muuttuvista tehtävistään.

1. Perustutkintojen muutosehdotukset

Esitetyistä kahdesta tutkintorakennemallista Nuorisotutkimusseura ry toteaa, että ehdotettu malli 1. on johdonmukaisempi ja selkeämpi. Kyky arvioida tai muutoin tehdä näkyväksi työn merkitystä on tulevaisuudessa yhä keskeisempi työelämäkvalifikaatio. Tämä edellyttää valmistuvilta ammatillisilta sekä yleisiä taitoja että ymmärrystä omasta ammatillisesta otteesta. Nuorisotutkimusseura ry kannattaa mallin 1 huomioimista jatkotyöstössä, samoin kuin valmiutta reagoida muuttuvien työtehtävien ja osaamistarpeiden paineisiin.

Perustutkintojen muutosehdotuksiin liittyviin, lausuntopyynnössä esitettyihin kysymyksiin Nuorisotutkimusseura ry vastaa seuraavasti.

1. *Ohjaus- ja kasvatustieteiden perustutkinto* -nimestä tulee esille suoraan ohjauksen keskeinen rooli alalla.
2. *Nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen osaamisala, nuoriso- ja vapaa-ajanohjaaja* on nimikkeenä hyvä ja selkeä. Nimikkeestä ilmenee myös työelämän alue, jolle tutkinnolla voi sijoittua. On kuitenkin mielekästä pohtia, millaisiin tehtäviin ja millaiseen työelämäntodellisuuteen nuoriso- ja vapaa-ajanohjauksen osaamisala valmistaa. Vapaa-ajanohjaus ei sellaisenaan fokusoidu mihinkään, eli se jää epämääräiseksi. Nuorisotyöntekijöiden työnkuva on laventunut vapaa-ajan ulkopuolelle esimerkiksi kouluilla tehtävän nuorisotyön kautta. Allianssi ry:n keräämän Kunnallisen nuorisotyön tulevaisuusodotukset -tutkimuksen mukaan työntekijät olettavat koulun lisäävän merkitystään yhteistyötahona ja työympäristönä. Tämä murtaa käsitystä nuorisotyöstä yksinomaan vapaa-ajan toimintana.

Yhteisöohjaaja on sekin kiinnostava ja kohdistaa nimikkeenä huomion selkeämmin myös muihin ikäryhmiin, kuin lapsiin ja nuoriin. Viitekehiksenä yhteisöjen ohjaus kiinnittyy eri alueelle kuin nuoriso- ja vapaa-ajanohjaajan nimike. Yhteisöohjaajan nimike olisi kuitenkin linjassa humanistisen ja kasvatustieteiden ammattikorkeakoulutasoisen tutkinnon yhteisöpedagogi-nimikkeen kanssa, mistä on etua valmistuneen jatkaessa opintojaan ammattikorkeakoulussa.

3. *Viittomakielisen ohjauksen osaamisala, viittomakielen ohjaaja* on nimikkeenä selkeä ja tunnettu. Kuitenkin *Kommunikaatio- ja viittomakielialan ohjauksen perustutkinto, kommunikaatio- ja viittomakielialan ohjaaja* vastaisi paremmin tämänhetkistä työelämänsijoittumisen tilannetta. Siksi Nuorisotutkimusseura ry kannattaa nimikkeen laventamista kommunikaatio- ja viittomakielialan ohjaukseen. Työtehtävien moninaisuus on viittomakielen kentällä otettu jo aiemmin huomioon ammattikorkeakoulututkinnon nimikkeessä: viittomakielen ja tulkkauksen koulutuksesta valmistuu tulkkereita (amk).

4. *Lapsi- ja perhetyön osaamisala, lastenhojaaja* on Nuorisotutkimusseura ry:n mielestä paras nimikevaihtoehto. Varhaiskasvatus ei sisällä perhetyön käsitettä ja viittaa käsitteenä tietyille työalalle. Lapsi- ja perhetyön käsite kattaa paremmin sen työn, jota tehdään alle kouluikäisten lasten perheiden kanssa.
5. Onko tarpeen laatia ammatillisiin valinnaisiin tutkinnon osiin varhaiskasvatuksen tutkinnon osa? Nuorisotutkimusseura ry kannattaa varhaiskasvatuksen osan lisäämistä ammatillisen valinnaisen tutkinnon osiin, mikäli lisättävä osa mahdollistaa tutkinnon jälkeisen varhaiskasvatuksen osaamisen opiskelun sen kaltaisella opintojen täydentämisen mallilla, joka tuottaa mahdollisuuden työllistyä myös lapsi- ja perhetyöhön.
6. Nuorisotutkimusseura ry pitää kysymystä mielenkiintoisena, mutta arvioi, että kysymys liittyy laajemmin siihen, millaisen opetussuunnitelman kanssa operoidaan. Nuorisotutkimusseura ry katsoo, että kysymys on relevantti, mutta vaatisi systemaattisemman opetussuunnitelmaraamin. Nuorisotutkimusseura ry toivoo, että lapsuuden ja nuoruuden huomioiminen erityisenä ikä- ja elämänvaiheena sisältyy jatkossa kaikille osaamisaloille.
7. Lapsi- ja perhetyön osaamisalueelta valmistutaan lastenhoitajaksi, mikä tarkoittaa useimmissa tapauksissa varhaiskasvatuksen kentälle sijoittumista. Tässä valossa on mielekästä, että tutkinnossa olisi varhaiskasvatukseen keskittyvä osa. Kuitenkin Nuorisotutkimusseura ry haluaa korostaa, että suunnittelua tulisi ohjata kirkas näkemys siitä, millaista lisäarvoa mahdollinen varhaiskasvatuksen osa tutkinnossa tuottaisi, auttaisiko se jatkokoulutukseen sijoittumisessa ja mitä se tarkoittaisi valmistuvien työelämäpätevyydelle?

2. Lisäkoulutusten muutosehdotukset

Nykyiset nimikkeet humanistisella ja kasvatusalalla ovat varsin selkeitä, tunnettuja ja tunnustettuja. Ehdotetut muutokset ovat kohtuullisen vähäisiä ja olemassa oleva tilanne huomioiden myös Nuorisotutkimusseura ry:n mielestä relevantteja. Esitetty perhepäivähoitajien ammattitutkinnon siirto sopii substanssiltaan luontevasti humanistiselle ja kasvatusalalle, ja siirto voisi avata mahdollisuuksia jatkokoulutautumiseen nykyistä tilannetta paremmin nimenomaan varhaiskasvatuksen kentällä. Työelämäohjauksen ja -valmennuksen ammattitutkinnon Nuorisotutkimusseura ry arvioi vastaavan työelämätarvetta ja pitää esitystä hyvänä. Siirto humanistiselle ja kasvatusalalle kiinnittäisi työelämävalmennuksen myös selkeämmin ohjaukselliseen kontekstiin.

Lisäkoulutuksen muutosehdotuksen kysymyksiin Nuorisotutkimusseura ry vastaa seuraavaa:

8. Nuorisotutkimusseura ry pitää mielekkäänä tehdä käsitteellinen ero lasten ja nuorten välillä, kuitenkin niin, että koulutuksessa huomioidaan myös lapsuuden ja nuoruuden yhteiset rajapinnat. Käytännössä niin koulutus kuin työelämän ammattitehtävät eroavat toisistaan selvästi riippuen siitä, työskennelläänkö 3- vai 15-vuotiaiden kanssa. Erikoistuminen on siten perusteltua ja varmistaa syvemmän ammattitaidon valitussa teemassa. Samalla on kuitenkin otettava huomioon, että lapsuuden ja nuoruuden raja on häilyvä: ei ole useinkaan selvää, milloin lapsuus loppuu ja nuoruus alkaa. Tällöin myös kysymys siitä, millaisia palveluja tietyn ikäiset lapset ja nuoret tarvitsevat, ja

millaista ammattitaitoa heidän kanssaan toimivilta ammattilaisilta vaaditaan, ei ole suinkaan yksiselitteinen. Nuorisotutkimusseura ry toivoo, että ammattikoulutuksessa otetaan huomioon sekä ikäkausispesifit että joustavat lasten ja nuorten kohtaamisen koulutustarpeet.

9. Työvalmennuksen erikoisammattitutkinnon profiilista Nuorisotutkimusseura ry:llä ei ole suoraa substanssinäkemyksiä. Nuorisotutkimusseura ry ei myöskään linjaa, mitä ko. tutkinnon tulisi pitää sisällään vaan arvioi substanssisuunnitelman olevan koulutuksen opetussuunnitelmatyön ja käytännön suunnitelmatyön osa.
10. Mahdollisina osaamisaloina uuteen ohjauksen ja kasvatuksen erikoistumisammattitutkintoon Nuorisotutkimusseura ry ehdottaa kansainvälisyyden ja monikulttuurisuuden huomioimista

Lisätietoja:

Nuorisotutkimusseuran hallituksen jäsen, lehtori Pia Lundbom

Humanistinen ammattikorkeakoulu (pia.lundbom@humak.fi, p. 050–5552514)

Tutkimuspäällikkö Kaisa Vehkalahti

Nuorisotutkimusverkosto (kaisa.vehkalahti@nuorisotutkimus.fi, p. 050–4911746,)